

Nr 102.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad ordning för de privata och vissa kommunala läroanstalters understödande med statsmedel.

(2:a avd.)

I en inom första kammaren av herr *W. Björck* väckt motion (I: 233), vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta en allsidig utredning rörande frågan om de privata och vissa kommunala läroanstalters understödande med statsmedel i syfte att åvägabringa en enkel, rättvis och ur kontrollsynpunkt mera tillfredsställande ordning än den nu härutinnan gällande.

Till stöd för det i motionen framförda yrkandet har anförts följande:

När 1874 års riksdag medgav, att understöd av statsmedel finge utgå till enskilda flickskolor, skedde detta under fastslående av den grundsatsen, att varje skola skulle kunna erhålla anslag till visst maximibelopp, av riksdagen då bestämt till 3,000 kronor. För understöd uppställdes emellertid vissa villkor, bland andra avseende terminsavgifternas storlek samt bidragsplikt från vederbörande kommun. Det för ändamålet disponibla anslagsbeloppet höjdes sedermera vid olika tillfällen, liksom också understödsvillkoren modifierades. Enligt beslut av 1896 års riksdag höjdes anslaget till 200,000 kronor, ehuru maximibidraget fortfarande skulle utgöra 3,000 kronor för varje skola. Samtidigt fastslogs, att vederbörande kommun eller enskilda skulle bidra med ett belopp motsvarande minst statens bidrag. Av särskilt intresse är jämväl, att från riksdagens sida uttalades, att statsbidragets storlek borde bli i någon mån beroende av läroanstaltens lärjungeantal och utgå med högst 30 kronor för varje lärjunge i klasser över de förberedande. På grund av beslut av 1902 års riksdag ökades maximiunderstödet till 4,500 kronor för varje skola och 45 kronor för lärjunge. Tillika uppställdes ytterligare villkor beträffande bland andra lärarinnornas tjänstgörings-skyldighet.

Vid den senaste generella regleringen av privatläroverkens anslagsförhållanden, genomförd på grund av beslut av 1909 års riksdag, fastställdes

statsbidraget till visst högsta belopp för varje skola, beräknat efter lägsta grundlön för erforderligt antal lärarinnor, till 5,400 kronor, respektive 6,200 kronor, allteftersom skolan hade fyra eller fem klasser över den egentliga folkskolans stadium. Därjämte skulle utgå vissa lönetillägg till lärarinnor. Sedermera hava emellertid genom beviljande av avsevärda belopp till tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg anslagsförhållandena i hög grad komplicerats, och samtidigt har grundanslaget kommit att utgöra endast en relativt mindre betydande del av det skolorna tillkommande statsunderstödet. Principiellt enahanda är förhållandet beträffande de övriga grupperna av privatläroverk, enskilda mellanskolor samt högre goss- och samskolor.

Belysande är i sistnämnda avseende, att för budgetåret 1932/1933 förslagsanslaget till tillfällig löneförbättring åt lärare vid privatläroverk ensamt utgör i det närmaste dubbla summan av reservationsanslaget till privatläroverken och förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Därutöver komma dyrtidstillägg till icke närmare bestämbar belopp.

Under dessa omständigheter lär ingen vilja eller kunna bestrida, att både överblicken över och kontrollen av statsmedlens användning till ifrågavarande ändamål är allt annat än tillfredsställande. Riksdagen och Kungl. Maj:t hava visserligen lämnat i åtskilliga hänseenden mycket detaljerade föreskrifter i kontrollsyfte. För skolorna erbjuder det betydande svårigheter att i alla delar efterkomma dessa, liksom myndigheterna, såväl de pedagogiska som de reviderande, i kontrollen hava fått sig mycket omfattande och tidskrävande arbetsuppgifter pålagda. Otvivelaktigt gäller också, att statsverket årligen nödgas utgiva icke obetydande belopp på grund av omöjligheten att fullständigt kontrollera anslagsdispositionen.

Till belysning av denna sistnämnda synpunkt, vilken i nuvarande depressionstid torde böra tillmätas större vikt än eljest, anser jag mig böra erinra om två fall, vilka genom rena tillfälligheter kommit till min kännedom och sålunda kunna anföras såsom godtyckligt utvalda stickprov. En flickskola, som av riksdagen genom upprepade uttalanden ställts under avveckling, har innevarande läsår upprättat en ny första klass med allenast 3 lärjungar. För dessas undervisning kräves i det närmaste en lärarekraft, som av statsmedel åtnjuter tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till ett årligt belopp överstigande 2,000 kronor. Såvitt jag kan förstå, rör det sig här *i sak* om ett uppenbart missbruk av rätten till statsunderstöd. Huruvida så är fallet även ur *formell* synpunkt, undandrager sig mitt säkra bedömande med hänsyn till förefintliga bestämmelsers svåröverskådlighet. I det andra fallet torde enligt min mening med visshet kunna sägas, att förfarandet varken sakligt eller formellt låter sig bringas i överensstämmelse med gällande bestämmelser. En numera nedlagd enskild mellanskola, vilken författningsenligt omfattade 4 klasser, har ansett sig oförhindrad att rekvirera och jämväl uppburit tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg icke blott för lärarna i de klasser, av vilka skolan består, utan också för tre av de 6 förberedande klasser, motsvarande folkskolestadiet, vilka i strid med grunderna för understödet befunno sig i samorganisation med mellanskolan. Skolan har med andra ord förfarit fullständigt som om den åtnjöt understöd såsom privat flickskola. Jag har övertygat mig om, att detta missförhållande bestått under budgetåret 1929/1930, men har anledning antaga, att samma ordning tillämpats under flera föregående och ett efterföljande budgetår. Efter en approximativ uppskattning torde under det nämnda bud-

getåret 8,000 å 10,000 kronor hava uppburits i statsunderstöd utan stöd i gällande författning. Har saken fortgått under en följd av år, rör det sig sålunda om ganska betydande belopp.

Medan man sålunda nödgas konstatera, att nu gällande bestämmelser för privatläroverkens understödjande ur statens synpunkt äro allt annat än tillfredsställande, föreligger berättigad anledning att påtala den njugghet, som visats de av vederbörande kommuner upprätthållna kommunala gymnasierna. Till dessa senare utgår statsbidraget med ett fixerat, förhållandevis lågt belopp utan några tilläggsanslag. Kontrasten blir särskilt iögonenfallande, om bidragen till de kommunala gymnasierna jämföras med de statsunderstöd, som utgå till vissa läroanstalter inom gruppen högre goss- och samskolor.

För var och en, som närmare känner hithörande förhållanden, framstår det under dessa omständigheter som en angelägenhet av stor vikt, att en annan och bättre ordning såväl i det ena som i det andra avseendet snarast kommer till stånd. Beträffande de kommunala gymnasierna har också föredragande departementschefen ställt i utsikt en förnyad omprövning.

I syfte att skapa förutsättningar för en omläggning kräves givetvis en närmare utredning, som klarlägger de allmänna grunder, efter vilka läroanstalterna i fråga fortsättningsvis böra komma i åtnjutande av statsunderstöd. Härvid kunna olika utvägar komma under överbäggande. Uppenbarligen låter det tänka sig, att med tillämpning av de grundsatser, som voro bestämmande vid 1909 års reglering, bidragen för klass omräknas enligt gällande lönesatser för lärarepersonalen. Då såmedelst löneförbättring och dyrtidstillägg skulle bortfalla, skulle kraven på reda och enkelhet i viss mån tillgodoses samt kontrollen underlättas. Men fråga är, om icke tungt vägande skäl föreligga att i princip söka anknytning till det ovan antydda system, som dessförinnan tillämpades och sålunda fastställa *bidragsbeloppet i relation till skolans lärjungantal*. Denna grundsats har i vårt land under en lång följd av år ägt tillämpning beträffande en annan gren av undervisningsväsendet, dövstumskolorna. Och i åtminstone ett av våra grannländer torde samma ordning i huvudsak gälla i fråga om privatskolornas understödjande.

Fastställandet av ett lämpligt anslagsbelopp skulle därvid kunna ske på grundvalen av en undersökning rörande statens kostnader för undervisningen å motsvarande stadier av de allmänna läroverken. Givetvis bör understödet bestämmas under hänsynstagande till att dels vederbörande kommun, dels läroanstalten själv skall bära var sin andel av kostnaden i fortsättningen såsom hittills. Fördelen av här antydda ordning ligger däri, att kontrollföreskrifterna synas kunna begränsas till att i huvudsak avse de allmänna förutsättningarna beträffande läroanstaltens verksamhet, lärarnas kompetens, anställnings- och avlöningsvillkor samt maximiantalet lärjungar i klassavdelning. Till denna fördel kommer en ur administrativ synpunkt mycket betydelsefull vinst, nämligen att vid en dylik form för understödets beräkning rekvisitionsförfarandet kan väsentligen förenklas och såmedelst åtskillig arbetsbesparing uppnås för de utanordnande myndigheterna, statskontoret och länsstyrelserna.

Och vad angår de kommunala gymnasierna, synes det uppenbart, att liknande grunder böra kunna tillämpas jämväl vid dessas understödjande. Därvid torde det få anses både rättvist och billigt, att bidraget utgår enligt gynnsammare grunder än som kunna varda fastställda för de helt privata läroanstalterna.

Den omständigheten, att i fråga om lärarepersonalen vid statens läroanstalter en allmän löneroglering är under förberedande, bör icke få utgöra hinder för att privatläroverkens anslagsförhållanden redan nu underkastas en närmare översyn. En utredning i här angivet syfte kan nämligen med lätthet anpassas efter en förändrad kostnadsnivå vid statsläroverken. Huvudsaken är att grunderna bliva närmare prövade och utformade. De siffror, som finnas böra uttrycka relationen mellan olika läroanstalter, kunna där-efter utan svårighet omräknas med hänsyn till inträdda förändringar i de allmänna förutsättningarna.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttranden från skolöverstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket, vilka yttranden såsom bilagor äro fogade vid detta utlåtande (Bil. A, B och C).

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet delar den i motionen uttalade uppfattningen, att nu gällande bestämmelser beträffande i motionen avsedda läroanstalters understödjande med statsmedel ur kontrollsynpunkt lämna åtskilligt övrigt att önska, liksom att nämnda bestämmelser med hänsyn till enkelhet, reda och överskådlighet icke äro tillfredsställande. Mot samma bestämmelser synes även den anmärkningen med fog kunna riktas, att de icke i önskvärd grad tillgodose rättvisans krav, i det att de, vad angår det utgående statsbidragets storlek, verka synnerligen ojämnt för olika skolor. I sistnämnda hänseende har utskottet särskilt velat fästa uppmärksamheten på de kommunala gymnasier, vilka — såsom motionären framhållit och skolöverstyrelsen vitsordat — befinna sig i ett i ekonomiskt avseende ogynnsamt läge.

På grund av vad sålunda anförts, finner utskottet påkallat, att en utredning i det i motionen angivna syftet med det snaraste verkställes genom skolöverstyrelsen eller på annat sätt. Några närmare riktlinjer för denna utredning anser sig utskottet här icke böra uppdraga, utan torde det vid utredningen böra stå vederbörande öppet att fritt pröva olika utvägar till att nå det avsedda resultatet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av herr Björcks ovanberörda motion (I: 233) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta en allsidig utredning rörande frågan om de privata och vissa kommunala läroanstalters understödjande med statsmedel i syfte att åvägabringa en enkel, rättvis och ur kontrollsynpunkt mera tillfredsställande ordning än den nu härutinnan gällande.

Stockholm den 20 maj 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 101.

Reservationer:

1) av herrar *Bergqvist, Johansson* i Fredrikslund, *C. G. V. Hammarskjöld, Carlsson* i Gävle, *Theelin, Bengtsson* i Norup, *Holmgren* och *Lindskog*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill icke bestrida, att nu gällande bestämmelser rörande de i motionen berörda läroanstalternas understödjande med statsmedel i vissa avseenden äro i behov av en revidering. Emellertid har skolöverstyrelsen i sitt över motionen avgivna utlåtande framhållit, att överstyrelsen haft sin uppmärksamhet riktad på hithörande frågor, ävensom att överstyrelsen vore beredd att, i den mån arbetsförhållandena inom överstyrelsen det medgäve, föranstalta om utredning och förslag härutinnan. Med hänsyn härtill finner utskottet det icke behöfligt, att riksdagen i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning i ämnet.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Björcks ifrågavarande motion (I: 233) icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

2) av herr *Pauli*.

Till Riksdagens statsutskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt Skolöverstyrelsen att snarast möjligt och senast den 1 mars 1932 till riksdagens statsutskott inkomma med utlåtande över en inom riksdagens första kammare av herr W. Björek väckt motion, nr 233, om ändrad ordning för de privata och vissa kommunala läroanstalters understödjande med statsmedel, får överstyrelsen anföra följande.

Bestämmelserna angående statsunderstöd åt enskilda läroanstalter, som i sina grunddrag fastställts genom nådiga kungörelsen den 29 oktober 1909 (nr 154) angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m., ha på grund av de efter nämnda tidpunkt inträdda förskjutningarna i avlöningshänseende, huvudsakligen genom tillkomsten av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg av statsmedel, blivit tämligen invecklade och även i vissa avseenden svårtolkade. Samtidigt ha åtskilliga tillägg gjorts till de med statsunderstöds utgående förbundna villkoren, varigenom bestämmelserna jämväl härutinnan blivit komplicerade och svåröverskådliga. Sistnämnda förhållande har vållat olägenhet ur pedagogisk synpunkt därigenom, att de enskilda skolornas rörelsefrihet genom de uppställda villkoren blivit starkt begränsad. I vissa avseenden äro dessa villkor strängare än beträffande andra skolor av motsvarande slag, exempelvis kommunala mellanskolor och högre folkskolor. Tillika har överstyrelsens arbetsbörda blivit avsevärt ökad genom att på grund av bestämmelsernas utformning de vid vederbörande skola ifrågasatta anordningarna av undervisningen i åtskilliga fall skola underställas överstyrelsens prövning.

Kontrollen över statsbidragens utgående i enlighet med gällande bestämmelser verkställs från statsmakternas sida i främsta rummet genom de av överstyrelsen efter samråd med vederbörande myndighet, som för läroanstaltens vidkommande har att utbetala statsunderstödet, utsedda revisorerna samt av riksräkenskapsverket. Ifrågavarande kontroll är dock, med hänsyn till statsbidragsbestämmelsernas invecklade art, förbunden med vissa svårigheter. För att i största möjliga mån undanröja dessa har överstyrelsen brukat tillställa varje av överstyrelsen utsedd revisor en P. M., vars innehåll framgår av härtill fogade bilaga.

I den mån som överstyrelsen, genom sin inspekterande eller i övrigt allmänt övervakande verksamhet beträffande nu ifrågavarande skolor, funnit, att åt statsbidragsbestämmelserna givits en tolkning, som icke kunnat antagas vara avsedd eller icke befunnits riktig, har överstyrelsen påtalat förhållandet och därigenom föranlett nödig rättelse. I vissa fall har överstyrelsen funnit anledning att, till förebyggande av oriktigt utnyttjande av statsbidrag, föreslå skärpning av de gällande villkoren för understöd. Sålunda har, på förslag av överstyrelsen, från och med budgetåret 1929—1930 till de i övrigt gällande villkoren för understöd åt högre flickskolor fogats en bestämmelse, att, »därest vid läroanstalt är inrättad en kompletterande

kurs, avseende att bereda lärjungar till inträde i annan ring av gymnasiet än första ringen vid treårigt eller fyraårigt gymnasium, eller en praktisk utbildningslinje, undervisning vid sagda kurs eller linje endast med särskilt tillstånd av överstyrelsen må inräknas i den tjänstgöring, som enligt gällande bestämmelser åligger lärare med full tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt, samt att statsbidrag endast med överstyrelsens tillstånd må utgå till avlöning åt annan vid kursen eller linjen undervisande lärare», samt till villkoren för understöd åt högre goss- och samskolor en motsvarande bestämmelse rörande anordning av praktisk utbildningslinje. Från och med budgetåret 1930—1931 har beträffande understöd åt högre flickskolor införts en bestämmelse, att statsbidrag i form av dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring ej utgår för tjänstgöring, förlagd till sådan ring av gymnasium, för vilken understöd enligt vad som närmare angivits icke beräknats.

Överstyrelsen anser sig i detta sammanhang böra nämna, att det i motionen omnämnda fallet, då en högre flickskola upprättat en ny klass med endast tre lärjungar, redan tidigare av överstyrelsen uppmärksammats samt att överstyrelsen under föregående hösttermin till vederbörande skola avlåtitt skrivelse i ärendet. Därjämte kommer överstyrelsen, såsom överstyrelsen jämväl uttalat i skrivelsen till skolans styrelse, att beakta förhållandet i samband med avgivande av förslag till statsunderstöd för nästkommande budgetår. Överstyrelsens åtgärd i nu berörda fall torde icke ha varit motionären obekant. Vad beträffar den i motionen omnämnda, numera nedlagda mellanskolan, har rekvisitionen av statsbidrag försiggått efter en sedan en lång följd av år tillämpad praxis, vilken dock numera icke berör mer än ett par av de förefintliga statsunderstödda skolorna men som tidigare haft en något större omfattning. Överstyrelsen har emellertid under senare år haft sin uppmärksamhet riktad på förhållandet, såsom också i sin mån framgår av de ovan relaterade, från och med budgetåret 1929—1930, respektive budgetåret 1930—1931 gjorda tilläggen till statsbidragsvillkoren. Överstyrelsen vill därjämte nämna, att överstyrelsen i ett fall beträffande en enskild mellanskola, vid vilken rekvisitionen av statsbidrag icke syntes överstyrelsen stå i överensstämmelse med statsbidragsbestämmelsernas avsedda innebörd, genom förhandling med skolans ledning under sistlidna hösttermin föranlett vidtagande av ändrade dispositioner från och med nästa läsår. Givetvis kommer överstyrelsen jämväl att vid avgivande av förslag till anslagsfördelning för nästa budgetår beakta nu antydda förhållande.

Ehuru överstyrelsen sålunda icke kan finna annat, än att den kontroll, som i olika hänseenden numera utövas beträffande statsbidragens utnyttjande vid de enskilda läroanstalterna, i och för sig torde vara ägnad att förebygga allvarliga eller bestående missförhållanden, håller dock överstyrelsen, med hänsyn till vad ovan påpekats, före, att en förenkling av nu gällande bestämmelser rörande enskilda läroanstalter, som åtnjuta statsunderstöd, i och för sig är önskvärd, i samband varmed jämväl en jämkning i vissa hänseenden av grunderna och villkoren för statsbidrags utgående torde kunna ifrågasättas. Överstyrelsen vill erinra därom, att överstyrelsen i underdånig skrivelse den 11 januari 1930 angående yttrande av riksdagens revisorer rörande vissa privatläroverk i Stockholm uttalat bl. a., att överstyrelsen skulle finna det i hög grad önskvärt och behöfligt, att alla bestämmelser och föreskrifter, som under årens lopp i olika sam-

manhang utfärdats rörande de enskilda skolorna, sammanarbetades till en enhetlig stadga för nu ifrågavarande slag av läroanstalter.

Härtill kommer så ytterligare en annan omständighet. I den mån som för lärarpersonalen vid statliga och kommunala läroanstalter en löne reglering genomföres, varigenom tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg skulle upphöra att utgå, blir en omläggning av avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid de enskilda skolorna och i samband därmed också av grunderna för statsbidrag till dessa skolor ofrånkomlig. I ett underdånigt utlåtande, som av överstyrelsen den 6 juli 1931 avgivits över en framställning angående utredning om reglering av avlöningsförhållandena för de statsunderstödda enskilda läroanstalternas lärarpersonal m. m., har överstyrelsen förordat en dylik utredning samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte överlämna den ifrågavarande framställningen till 1928 års lönekommitté med uppdrag för kommittén att verkställa utredning och avgiva förslag i ärendet. Det är icke överstyrelsen bekant, huruvida kommittén erhållit detta uppdrag.

Såsom av det föregående framgår, har överstyrelsen haft sin uppmärksamhet riktad på de frågor, som sammanhånga med avlönings- och statsbidragsförhållandena beträffande de enskilda läroanstalterna, och överstyrelsen är givetvis beredd att, i den mån arbetsförhållandena inom överstyrelsen det medgiva, föranstalta om utredning och förslag rörande dessa frågor, vilka huvudsakligen torde vara av administrativt teknisk art. Givet är, att därvid även vissa jämkningar beträffande grunderna för statsbidragets beräkning lämpligen kunna tagas under övervägande. För slutförandet av en dylik utredning inom en förhållandevis kort tid torde det emellertid, med hänsyn till ärendets ganska betydande omfattning, befinnas nödvändigt att i någon form förstärka överstyrelsens ordinarie arbetskrafter, antingen på så sätt att sakkunnigt biträde kan anlitas för utredningsarbetet under viss tid eller ock så, att någon av överstyrelsens ordinarie ledamöter under viss tid lösgöres från de löpande göromålen för att mera odelat kunna ägna sig åt det ifrågavarande utredningsarbetet. Det torde vara lämpligt, att utredningen sker under samverkan med riksräkenskapsverket.

Vad därefter beträffar understödet åt de kommunala gymnasierna, vill överstyrelsen framhålla det i ekonomiskt avseende förhållandevis ogynnsamma läge, vari dessa befinna sig. Särskilt gäller detta, såsom överstyrelsen vid upprepade tillfällen påpekat, beträffande de kommunala gymnasier, vilka tidigare åtnjutit understöd ur reservationsanslaget till privatläroverken men som numera i enlighet med riksdagens beslut erhålla understöd ur anslagsposten till kommunala gymnasier. Det synes överstyrelsen lämpligt, att en utredning av det slag, som ovan ifrågasatts, kommer att avse jämväl formerna för statligt understöd åt kommunala gymnasier.

I den slutliga handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Holmdahl, avdelningschefen undervisningsrådet Wallin och undervisningsrådet Hänninger, föredragande.

Stockholm den 22 februari 1932.

OTTO HOLMDAHL.

NILS HÄNNINGER,
föredragande.

— / Ingeborg Blomberg.

P. M.

för de av Kungl. Skolöverstyrelsen jämlikt därom utfärdad föreskrift utsedda revisorer för granskning under kalenderåren 1930, 1931 och 1932 av privatläroverkens räkenskaper.

De allmänna bestämmelser, som för privatläroverken föreskrivits beträffande deras rätt att åtnjuta statsunderstöd samt i fråga om granskning och kontroll av deras ekonomiska förhållanden, återfinnas väsentligen i följande kungörelser och cirkulär:

1) Kungl. kungörelsen den 29 oktober 1909 (nr 154) angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m.;

2) Kungl. kungörelsen den 21 februari 1914 (nr 28) angående ändrad lydelse av vissa bestämmelser i nyssnämnda kungörelse den 29 oktober 1909;

3) Kungl. kungörelserna den 18 juni 1925 (nr 326) och den 22 juni 1928 (nr 233) angående ändring i vissa delar av förstnämnda kungörelse den 29 oktober 1909;

4) Kungl. kungörelsen den 24 september 1928 (nr 416) angående ändring i vissa delar av förstnämnda kungörelse den 29 oktober 1909;

5) Kungl. kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 327) angående tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid privatläroverk;

6) Kungl. kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 234) angående ändrad lydelse av punkten 7 i sistnämnda kungörelse den 18 juni 1925;

7) Kungl. kungörelsen den 22 juni 1923 (nr 305) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid privatläroverk;

8) Kungl. kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 235) angående ändrad lydelse av § 1 mom. 1 i sistnämnda kungörelse den 22 juni 1923;

9) Vederbörande kungl. cirkulär angående statsunderstöd till högre flickskolor, enskilda mellanskolor och högre goss- och samskolor. Dylika cirkulär utfärdas årligen i samband med fördelningen av understöd från reservationsanslaget till privatläroverk och hava senast utfärdats den 11 oktober 1929; samt

10) Kungl. Skolöverstyrelsens cirkulär till de statsunderstödda privatläroverken den 28 december 1925 med formulär för balansräkning samt vinst- och förlusträkning.

Erinras må, att privatläroverken äro skyldiga att på anfordran tillhandahålla riksdagens revisorer sina räkenskaper samt att genom vederbörande kungl. cirkulär angående statsunderstöd, senast den 11 oktober 1929, numera brukar föreskrivas, att revisorerna skola gemensamt till huvudmannen för läroanstalten och riksräkenskapsverket avgiva berättelse över verkställd revision och därvid gjorda iakttagelser ävensom att avskrift av revisionsberättelsen skall insändas till skolöverstyrelsen, varjämte i fall, där kommun, utan att vara huvudman för läroanstalten, lämnar anslag till dess upprätthållande, ett exemplar av revisionsberättelsen jämväl skall tillställas vederbörande kommunala myndighet. Därest av staten förordnad revisor finner sig böra göra något av revisionen föranlett uttalande utöver vad som framkommit i den gemensamt med övriga revisorer avgivna berättelsen, skall jämväl dylikt uttalande insändas till riksräkenskapsverket samt avskrift av detsamma tillställas överstyrelsen.

Revisorerna böra särskilt rikta sin uppmärksamhet på följande förhållanden:

1:o) att de olika statsbidragen vid vederbörande läroanstalt utgå enligt givna bestämmelser, varvid särskilt iakttages,

a) att statsbidrag utgår till ämneslärare för extra tjänstgöringstimmar, endast om dessa kunna anses falla utom ramen för full tjänstgöring enligt de i ovannämnda kungl. kungörelse den 18 juni 1925 (nr 326), mom. 4, givna föreskrifter;

b) att bidrag i regel icke utbetalas för tid, då vederbörande lärare åtnjuta ledighet;

c) att bidrag för full tjänstgöring icke utbetalas, då dylik tjänstgöring i verkligheten ej förekommer;

d) att de givna föreskrifterna angående tjänstgöringens omfattning och förläggning, anlitande av timlärare samt villkoren för uppdelning av klasser i parallellavdelningar helt eller endast i vissa ämnen iakttagas;

2:o) att anmärkningsvärda förhållanden beträffande verkställda avskrivningar samt förefintliga tillgångars värdering påpekas; samt

3:o) att vad i övrigt beträffande bokföringen och förhållandena överhuvudtaget vid respektive läroanstalt varit ägnat att ådraga sig vederbörande revisors uppmärksamhet skall i revisionsberättelsen anmärkas.

Under beaktande av här antydda och liknande synpunkter böra revisorerna vid revision, varom här är fråga, fasthålla såsom sin huvuduppgift att tillse, att statsunderstöden ej användas i för desamma främmande syften, men avhålla sig från en i obetydligheter ingående detaljprövning av sådana utgifter, som kommit vederbörande skolas verksamhet till godo.

I berättelse över verkställd revision skall bland annat angivas:

1:o) terminsavgifternas sammanlagda belopp i klasserna över de förberedande, därest samtliga lärjungar erlagt fulla avgifter, ävensom den minskning i avgifterna, som uppkommit genom beviljad befrielse från eller nedsättning i samma avgifter;

2:o) beloppet av verkställda avskrivningar å inventarier, fastigheter och dylikt.

För bestämmande av tiden för revisions verkställande samt för åvägbringande av samarbete med den eller de revisorer, som eljest kunna hava blivit för vederbörande läroanstalt utsedda, böra revisorerna sätta sig i förbindelse med läroanstalten.

Å de balansräkningar samt vinst- och förlusträkningar, som det åligger läroanstalterna att insända till skolöverstyrelsen, skola revisorerna bestyrka dessa handlingars överensstämmelse med räkenskaperna eller ange eventuella avvikelser från dessa.

Berättelse över verkställd revision skall inom 3 månader efter räkenskapsårets utgång insändas till riksräkenskapsverket, varjämte avskrift av berättelsen skall inom samma tid insändas till skolöverstyrelsen.

Bilaga B.

Til Riksdagens statsutskott.

Genom nådig remiss den 12 innevarande månad har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att till Eder inkomma med utlåtande över en inom Riksdagens första kammare av herr W. Björck väckt motion, nr 233, om ändrad ordning för de privata och vissa kommunala läroanstalters understödande med statsmedel. Till åtlydnad av den sålunda givna befallningen får statskontoret anföra följande.

Motionären har påpekat, att överblicken över och kontrollen av de till privatläroverken utgående statsmedlens användning vore mindre tillfredsställande. Det må vara riktigt, att överblicken över sagda anslag i vad de avse ålders- och lönetillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg icke är fullt klar. Detta är dock som regel fallet med anslag, som utgå efter vissa fastställda grunder och vilkas utgifter därför växla i storlek med hänsyn till skiftande förhållanden. Vad angår kontrollen å de anvisade medlen, tillåter sig statskontoret erinra, att denna fråga var föremål för synnerlig uppmärksamhet från statsmakternas sida för ett fåtal år sedan och att Kungl. Maj:t för 1925 års riksdag framlade en plan till nya åtgärder i sådant avseende. Sedan dessa åtgärder därefter blivit vidtagna, har intet förekommit, som givit statskontoret anledning anse ytterligare kontrollförfarande erforderligt. De två fall av felaktig utbetalning, som motionären påtalat, torde icke kunna utgöra tillräckligt bevis för antagandet, att ett mera allmänt missbruk av statens understöd till privatläroverken förekommer.

Däremot beröres i den föreliggande motionen ett annat sakförhållande, som enligt statskontorets förmenande kunde göra en ändring i nu tillämpade förfarande med avseende å bestämmandet och utbetalandet av här ifrågavarande understöd önskligt. Granskningen av privatläroverkens rekvisitioner måste nämligen, såsom motionären framhållit, anses synnerligen tidskrävande för de utbetalande myndigheterna. Detta gäller särskilt dyrtidstillägget, som rekvireras månadsvis under den tid, undervisningen pågår, men även de för termin utgående bidragen till löne- och ålderstillägg samt tillfällig löneförbättring. Det måste givetvis ur arbetsbesparingens synpunkt anses önskligt, att de angivna bidragen borttagas och ersättas med understöd i annan form, eventuellt med en ökning av det egentliga terminsvis utgående understödet.

Emellertid torde nuvarande tidpunkt knappast vara väl vald för en sådan omläggning. 1928 års lönekommittés förslag till lönereglering för befattningshavare vid det statliga och kommunala undervisningsväsendet har ännu ej blivit föremål för avgörande av Kungl. Maj:t och riksdagen. Då innebörden av sagda lönereglering givetvis måste anses komma att bli av mycket stor betydelse för frågan om avlöningsförmåner vid och statsunderstöd till privatläroverken, lär sista nämnda fråga icke böra nu upptagas till avgörande utan att särdeles tvingande skäl därtill kunna

anses föreligga. Visserligen äro, såsom statskontoret ovan framhållit, olägenheter förenade med det nuvarande systemet, men statskontoret kan icke finna dessa så betydande, att de med nödvändighet föranleda omedelbara åtgärder.

I handläggningen av detta ärende hava, förutom undertecknade, deltagit statskommissarierna Leijonhufvud, Nissen, Spilhammar och Tottie.

Stockholm den 25 februari 1932.

A. E. M. ERICSSON.

GUSTAF ALVE.

/ Carl Peyron.

Bilaga C.

Till Riksdagens statsutskott.

Kungl. Maj:t har anbefallt riksräkenskapsverket att till Statsutskottet avgiva utlåtande angående en motion, I: 233, om ändrad ordning för de privata och vissa kommunala läroanstalters understödjande med statsmedel.

Riksräkenskapsverket har i ärendet inhämtat yttrande från ämbetsverkets tredje revisionskontor, vilket yttrande här i avskrift bifogas; och får riksräkenskapsverket såsom eget utlåtande åberopa vad revisionskontoret anför.

Stockholm den 16 februari 1932.

ERIK STRIDSBERG.

RICHARD VIDE.

Avskrift.

Yttrande från riksräkenskapsverkets tredje revisionskontor.

Revisionen får för sin del vitsorda motionärens uttalande, att nuvarande bestämmelser i berörda frågor måste betecknas såsom allt annat än tillfredsställande. Till belysande härav får revisionen erinra, att här framställts flera anmärkningar mot utbetalningar, som hänföra sig till hit hörande författningar. Om svårigheten att rätt tillämpa de givna bestämmelserna vittnar, bland annat, den omständigheten, att vid anmärkningsmålens avgörande hos riksräkenskapsverket avvikande mening mot det fattade beslutet i regel förekommit. Det har till och med vid ett tillfälle förekommit, att de tre ledamöterna, som deltog i avgörandet, till protokollet läto anteckna var sin mening.

En utredning i syfte att åstadkomma mindre svårtydda bestämmelser måste under sådana förhållanden anses vara i hög grad påkallad.

Stockholm den 15 februari 1932.

CARL LUNDIN.

Rätt avskrivet betygar
å tjänstens vägnar:

H. Levin.